

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Natuurontwikkeling Uiterwaarden bij Wamel, Dreumel en Heerewaarden

Advies reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

21 april 2017 / projectnummer: 3184

1. Hoofdpunten van het MER

Rijkswaterstaat, de provincie Gelderland en Staatsbosbeheer willen natuurwaarden realiseren in de uiterwaarden van de Waal bij Wamel, Dreumel en Heerewaarden. Daarmee wordt beoogd om tegemoet te komen aan doelstellingen voor natuur (Natura 2000, Gelders Natuur Netwerk, Nadere Uitwerking Rivierengebied) en waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water). Voor de besluitvorming over het ruimtelijke plan¹ en benodigde vergunningen wordt een gecombineerd plan- en project-MER opgesteld. Provinciale Staten van Gelderland zijn het coördinerend bevoegd gezag in deze procedure. De Provincie Gelderland heeft de Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')² gevraagd te adviseren over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen milieueffectrapport (MER).

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie voor het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een heldere en navolgbare beschrijving van de doelstellingen van het project en de prioritering daarvan, waarbij een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) een goede leidraad kan zijn.
- Onderbouwing van de in beschouwing te nemen alternatieven en varianten, op basis van de doelstellingen en overige randvoorwaarden en uitgangspunten.
- Beschrijving en beoordeling van positieve effecten (doelbereik en meekoppelkansen) en negatieve effecten voor natuurwaarden, landschap & cultuurhistorie (inclusief archeologie) en (grond)waterhuishouding.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie reikwijdte en detailniveau³ (verder 'NRD'). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de NRD voldoende aan de orde komen.

¹ Volgens de concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau is nog onzeker of hiervoor een provinciaal inpassingsplan dan wel twee bestemmingsplannen zullen worden vastgesteld. De uiterwaarden van Wamel en Dreumel behoren tot het grondgebied van de gemeente West Maas en Waal, de uiterwaarden van Heerewaarden vallen onder de gemeente Maasdriel.

² De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij dit advies zijn gebruikt via de link [3184](#) of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

³ Concept-Notitie reikwijdte en detailniveau Herinrichting uiterwaarden Wamel, Dreumel en Heerewaarden, versie t.b.v. ter inzage legging, d.d. 10 februari 2017.

2. Achtergrond, doelstellingen en besluitvorming

2.1 Achtergrond en voortraject

De NRD stelt dat het voornemen om natuurwaarden in de uiterwaarden van Wamel, Dreumel en Heerewaarden te versterken voort komt uit vier beleidskaders: de Kaderrichtlijn Water (KRW), Natura 2000 (Ontwerp–Beheerplan Rijntakken), het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG). De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van dit beleid ligt bij verschillende partijen, namelijk het Ministerie van IenM (KRW), het Ministerie van EZ (Natura 2000 en NURG) en de provincie Gelderland (GNN). In de Structuurvisie Waalweelde–West, opgesteld door de Provincie Gelderland en enkele gemeentes⁴, is de Kop van Heerewaarden aangewezen als meest geschikte uiterwaard voor natuurontwikkeling.

Specifiek voor de uiterwaarden van Wamel, Dreumel en Heerewaarden is in 2014 een zogenaamde preverkenning uitgevoerd.⁵ De preverkenning bevat een gebiedsanalyse die leidt tot een visie en randvoorwaarden voor het gebied. In de preverkenning zijn vervolgens twee mogelijke scenario's beschreven voor de ontwikkeling van de uiterwaarden, waarvan het scenario "Natuur Plus" is geselecteerd. Dit scenario vormt de basis voor de nadere uitwerking van het voornemen in de NRD. Zie verder hoofdstuk 3 van dit advies.

2.2 Visie, randvoorwaarden en doelstellingen

In de preverkenning en NRD zijn de kaders en doelstellingen op hoofdlijnen aangegeven. De Commissie signaleert dat er vanuit de beleidskaders verschillende doelstellingen voor het plangebied gelden, maar dat een samenhangende visie en prioritering nog ontbreekt. Dit brengt het risico mee dat het ontwerp uiteindelijk tot stand komt uit een onsamenhangende "verzameling wensen". Sommige doelen zullen complementair zijn, maar conflicterende doelen zijn niet uit te sluiten, bijvoorbeeld doelen voor aquatische natuur versus doelen voor terrestrische natuur. Inzicht in de karakteristieken en de potenties van het plangebied is nodig om te kunnen bepalen op welke locaties in het gebied welke doelen gerealiseerd kunnen worden. De Commissie adviseert hiertoe in het MER een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) op te nemen.⁶ Dit kan een beknopte analyse zijn, waarvoor veel basisinformatie waarschijnlijk al beschikbaar is.

⁴ De Structuurvisie Waalweelde–West is opgesteld in de periode 2012–2015. Provinciale Staten van Gelderland hebben deze in 2015 vastgesteld. De gemeenteraad van Maasdriel in 2016. De uiterwaarden van de gemeente West Maas en Waal vallen niet binnen het plangebied van deze structuurvisie.

⁵ Preverkenning uiterwaarden bij Wamel, Dreumel en Kop van Heerewaarden, Provincie Gelderland en Dienst Landelijk Gebied, maart 2014.

⁶ Een Landschapsecologische systeemanalyse (LESA) vormt de basis voor Beheer- en inrichtingsplannen voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden. Het geeft weer hoe een gebied is ontstaan, hoe het functioneert en welke processen bepalend zijn (geweest) voor het voorkomen van planten en dieren. Hierbij spelen zowel relaties op de standplaats, met de omgeving en met het verleden. In de analyse wordt ook ingegaan op de wijze waarop het historische landgebruik samenhangt met het systeem en hoe erop is ingespeeld. Ook wordt de invloed van het moderne landgebruik vastgesteld, dat vaak nivellerend werkt en de natuurlijke functionele relaties verstoort. Zie verder <http://www.natura2000.nl/pa-ges/landschapsecologische-systeemanalyse-lesa.aspx>

De LESA geeft niet alleen informatie over de (ruimtelijke en functionele) samenhang van verschillende aspecten in het landschap maar ook over de huidige waarden en potenties van het plangebied. Ze vormt daarmee een goede basis/leidraad voor de (ruimtelijke) invulling van de doelen en afbakening van mogelijke oplossingen (alternatieven en/of varianten).

Daarnaast zijn andere randvoorwaarden en uitgangspunten van belang, waaraan in de preverkenning ook reeds aandacht is besteed. De Commissie adviseert deze in het MER expliciet te maken, en onderscheid te maken in:

- harde randvoorwaarden, zoals hydraulische randvoorwaarden, instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied, stabiliteit van waterkeringen en randvoorwaarden vanuit de scheepvaart;⁷
- de eigendomssituatie en bestaande functies in het plangebied/studiegebied, zoals landbouw (fruitteelt), natuur, de zandwinplas, verschillende vormen van recreatie, bebouwing;
- bestaande waardevolle elementen, waaronder natuur- en landschapswaarden, cultuurhistorische en aardkundige waarden.

Op basis van de LESA en de randvoorwaarden kunnen de in de NRD genoemde doelen concreter worden uitgewerkt en kunnen prioriteiten worden gesteld. De Commissie doelt daarbij op het volgende:

1. *Kaderrichtlijn Water*: in de NRD wordt verwezen naar een MIRT-verkenning, waarin is geconcludeerd dat het aanleggen van een geul en strangen in de uiterwaarden bijdraagt aan verbetering van de waterkwaliteit en het realiseren van de KRW-doelen. Geef in het MER aan welke KRW-opgave hieraan ten grondslag ligt, zowel kwalitatief (welke parameters) als kwantitatief (bv in aantallen, oppervlaktes, percentages) en welke bijdrage het voornemen hieraan dient te leveren.
2. *Natura 2000*: de uiterwaarden zijn aangewezen als Vogelrichtlijnrichtlijngebied. Geef in het MER aan welke instandhoudingsdoelstellingen van toepassing zijn, wat de huidige staat van instandhouding is en of er sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling. Geef aan welke bijdrage het voornemen hieraan dient te leveren, rekening houdend met het Ontwerp-Beheerplan voor het Natura 2000-gebied Rijntakken en de PAS-gebiedsanalyse. De preverkenning geeft aan dat het gebied vooral van belang is als foerageergebied voor ganzen, eenden en steltlopers en dat de opgave ligt in het vergroten van diversiteit en ruimtelijke dynamiek. Ook geldt een opgave voor de kamsalamander (verbinding binnendijkse en buitendijkse populaties). De preverkenning geeft ook aan dat habitats ontwikkeld zullen worden, zoals stroomdalgrasland, glanshaverhooiland en oobossen, passend bij het dynamische riviersysteem.
3. *Gelders Natuur Netwerk*: het Natuurbeheerplan 2014 vormt de basis voor het GNN. Hierin zijn ambities voor de uiterwaarden van Wamel, Dreumel en Heerewaarden opgenomen. Geef in het MER aan welke specifieke natuurdoelen (kwalitatief/kwantitatief) hier worden nagestreefd en in hoeverre deze overeen komen met de andere doelstellingen voor het plangebied.
4. *NURC*: De doelstelling van het NURC-programma is het ontwikkelen van dynamische nieuwe natuur in de uiterwaarden. Voor de Kop van Heerewaarden (realisatie vóór 2020)

⁷ In § 2.2 van de NRD is de samenhang met andere programma's en projecten opgenomen, zoals het Programma Stroomlijn en het Deltaprogramma/Hoogwaterbeschermingsprogramma. In § 2.3 van de NRD is een overzicht van kaders opgenomen die leiden tot beleidsmatige en wettelijke randvoorwaarden. Geef in het MER aan welke randvoorwaarden en uitgangspunten voor het voornemen uit de verschillende kaders voortkomen.

zijn de provinciale natuurdoelen leidend. Geef in het MER aan in hoeverre deze overeen komen met de andere doelstellingen voor het plangebied.

Naast de genoemde beleidsdoelstellingen is in de NRD en in de preverkenning sprake van meekoppelkansen. Dit leidt tot (neven)doelstellingen en keuzemogelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld natuur, landschap & cultuurhistorie en recreatie. De Commissie adviseert ook deze meekoppelkansen zoveel mogelijk te concretiseren en te prioriteren.

De Commissie adviseert tenslotte om de doelstellingen zodanig te concretiseren dat deze gebruikt kunnen worden voor de afbakening en onderbouwing van te onderzoeken alternatieven/varianten en voor de toetsing aan het 'doelbereik' (zie ook § 4.2 van dit advies).

2.3 Besluitvorming

De herinrichting van de uiterwaarden past niet in de vigerende bestemmingsplannen van de gemeentes West Maas en Waal en Maasdriel. Daarom is een nieuw ruimtelijk plan nodig, in de vorm van bestemmingsplannen of een provinciaal inpassingsplan. Vooral nog wordt uitgegaan van een provinciaal inpassingsplan, waarvoor Provinciale Staten van Gelderland het bevoegd gezag zijn. Als tijdens het planproces alsnog gekozen wordt voor bestemmingsplanprocedures, dan zal het bevoegd gezag voor de besluitvorming en voor de m.e.r.-procedure wijzigen. Dit kan leiden tot aanvullende randvoorwaarden en uitgangspunten voor het MER.

Naast aanpassingen aan ruimtelijke plannen zijn voor het voornemen vergunningen nodig. Geef in het MER aan welke vergunningen noodzakelijk zijn en wie daarvoor het bevoegd gezag is. Geef tevens een indicatie van de tijdsplanning van de te nemen stappen voorafgaand aan de realisatiefase.

3. Huidige situatie, voornemen en alternatieven

3.1 Referentiesituatie

Beschrijf (mede aan de hand van de eerdergenoemde LESA) de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

Voor zover toekomstige ontwikkelingen nog onzeker zijn – bijvoorbeeld maatregelen in het kader van dijkversterking en/of rivierverruiming aan de overzijde van de Waal⁸ – kan in het

⁸ Hiervoor loopt momenteel de MIRT-verkenning Varik-Heesselt.

MER gebruik worden gemaakt van een gevoeligheidsanalyse. Dit is alleen relevant voor zover deze ontwikkelingen van invloed kunnen zijn op het te nemen besluit.

3.2 Alternatieven/varianten

In de preverkenning is reeds de keuze gemaakt om uit te gaan van het scenario "Natuur Plus". Dit scenario is vertaald in een inrichtingsschets, die als vertrekpunt geldt voor de NRD. Hoewel de inrichtingsschets kan helpen bij het ontwerpproces en communicatie met belanghebbenden kan dit ook de suggestie wekken dat er geen keuzemogelijkheden in het ontwerp meer zijn. In de NRD is aangegeven dat in het MER één alternatief wordt onderzocht, waarbinnen wel verschillende varianten mogelijk zijn. De Commissie is van mening dat – gegeven de nog weinig gedetailleerde uitwerking van doelstellingen en randvoorwaarden en het ontbreken van een LESA – de bandbreedte aan mogelijke alternatieven en varianten groter kan zijn dan in de NRD wordt gesuggereerd.

De Commissie adviseert om de in hoofdstuk 2 genoemde stappen te gebruiken om in het MER inzichtelijk te maken wat mogelijke bouwstenen voor de inrichting van het plangebied zijn om binnen de randvoorwaarden en uitgangspunten aan de gestelde doelen te voldoen. Op basis hiervan kan het voorkeursalternatief nader worden onderbouwd of kunnen eventueel meerdere alternatieven worden samengesteld die in het MER worden vergeleken. Binnen een alternatief kunnen (ontwerp)varianten worden onderscheiden.⁹ Daarbij kan gedacht worden aan:

- alternatieven of varianten waar in meer of mindere mate vergravingen worden uitgevoerd en geulen/strangen worden gerealiseerd;
- alternatieven of varianten binnen het spanningsveld tussen het 'vastleggen' van de situatie versus ruimte voor dynamiek en spontane ontwikkeling in (delen van) het plangebied (procesbeheer versus patroonbeheer);
- varianten voor het verondiepen/afwerken van de zandwinplas;
- varianten waarin tegemoet wordt gekomen aan de in de preverkenning genoemde meekoppelkansen.

4. Beoordelingskader

4.1 Algemeen

In hoofdstuk 4 van de NRD wordt ingegaan op de milieueffecten die zullen worden onderzocht. Houd in algemene zin rekening met de volgende aandachtspunten:

- de beschrijving van de milieueffecten moet het mogelijk maken te toetsen of gestelde doelen worden bereikt en of aan de randvoorwaarden wordt voldaan. Beschrijf de milieueffecten voor de onderlinge vergelijking van mogelijke alternatieven en varianten volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau;
- de milieueffecten dienen waar relevant te worden gekwantificeerd;

⁹ Met alternatieven wordt bedoeld op oplossingen die fundamenteel van elkaar verschillen, met varianten wordt bedoeld op verschillende keuzemogelijkheden binnen hetzelfde alternatief, die bijvoorbeeld kunnen leiden tot optimalisaties in het ontwerp.

- maak een duidelijk onderscheid tussen de effecten in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en in de beheersituatie (beheer, onderhoud en gebruik);
- motiveer voor de verschillende thema's de omvang van het gehanteerde studiegebied;
- besteed aandacht aan cumulatie van effecten;
- onderbouw indien aan de orde de keuze van rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de effecten van het voornemen worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling;
- geef aan welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn en in welke mate hierbij de effecten verminderd worden.

4.2 Doelbereik

De Commissie ondersteunt het belang van een expliciete toetsing van mogelijke alternatieven en varianten aan het doelbereik, zoals in § 4.2.2. van de NRD is aangegeven. Daarvoor is van belang dat de verschillende doelstellingen voor het voornemen 'toetsbaar' worden omschreven en zoveel mogelijk gekwantificeerd (zie § 2.2. van dit advies). De LESA zal – in ieder geval voor de natuurdoelen – hiervoor een goede basis leveren. Besteed naast de beoordeling van het doelbereik ook aandacht aan de mogelijkheden om meekoppelkansen te realiseren.

4.3 Water

4.3.1 Effecten op de rivier en waterkeringen

Randvoorwaarde is dat het voornemen "waterstandsneutraal" moet worden uitgevoerd. Dat betekent dat hydraulische randvoorwaarden mede de bandbreedte aan mogelijke varianten voor de inrichting bepalen en dat negatieve effecten op de waterstanden van de Waal in principe uitgesloten zijn.

Naast de in § 4.2.3. van de NRD gegeven beschrijving van de aanpak van de effectbeoordeling adviseert de Commissie om in het MER aandacht te besteden aan:

- veranderingen in inundatiefrequentie en –duur van de uiterwaarden in relatie tot de te ontwikkelen natuurwaarden;
- veranderingen in sedimentatie van riviervlonden en mogelijke herverontreiniging van de uiterwaarden;
- kwantificering van de consequenties voor de scheepvaart door dwarsstroming;
- effecten op de stabiliteit van de hoofdwaterkeringen als gevolg van het risico op piping door vergravingen in de uiterwaarden.

4.3.2 Grond- en oppervlaktewater

Naast de in § 4.2.4 van de NRD gegeven beschrijving van de effecten heeft de Commissie de volgende aandachtspunten:

- Voor de beoordeling van de verandering van de binnendijkse kwelsituatie is een niet stationaire modelberekening nodig waarin het effect van een T10 hoogwatergolf wordt bepaald.

- Geef een beschouwing van de mogelijke gevolgen voor verontreiniging van grond- en oppervlaktewater als gevolg van de verwerking van in het gebied vrijkomende grond.
- Geef een beschouwing van het risico op de vorming van blauwalgen in met name de eenzijdig aan de Waal aangetakte geulen door nalevering van nutriënten.
- Breng naast de effecten op grondwaterstanden (verhoging/verlaging) ook de situatie ten opzicht van maaiveld in beeld ten behoeve van de afgeleide gevolgen op bebouwing en landbouw (fruitteelt). Maak daarbij indien nodig onderscheid in tijdelijke effecten tijdens de aanlegfase en de eindsituatie.
- Geef een beschouwing van de mogelijke verandering van de verspreiding van verontreiniging uit bestaande puntbronnen in het gebied.

4.4 Natuur

Naast de beoordeling van varianten op het doelbereik zal het MER ook de effecten op bestaande natuurwaarden moeten beschrijven. Schets op hoofdlijnen het ecologisch functioneren van het studiegebied en beschrijf de belangrijkste sleutelfactoren die daarop van invloed zijn. Ga daarbij ook in op de ecologische betekenis van de amplitudo in de schommelingen van het oppervlaktewater- en grondwatersysteem en mogelijke effecten daarop. Geef in het MER aan welke kenmerkende habitats en soort(groep)en aanwezig zijn in het studiegebied. Ga daarna in op de potentiële ingreep-effectrelaties tussen de voorgenomen activiteit en de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden.

Gebiedsbescherming

Het plangebied behoort in zijn geheel tot het Natura 2000-gebied Rijntakken, dat tevens onderdeel is van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur).

Natura 2000

Onderzoek voor de aanlegfase en voor het eindbeeld of aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden kan worden uitgesloten. Daarbij kunnen mitigerende maatregelen worden betrokken. Motiveer de omvang van het studiegebied, ook rekening houdend met de mogelijk ver reikende effecten van stikstofdepositie door werkzaamheden in de aanlegfase. Beschrijf voor het Natura 2000-gebied Rijntakken:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitattypen en of die al dan niet gehaald worden. Geef aan of het gaat om verbeterdoelstellingen;
- de ligging, oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden voor soorten;
- de ecologische functies van het studiegebied voor soorten;
- de ecologische draagkracht van het studiegebied voor relevante soorten, gerelateerd aan de instandhoudingsdoelstellingen.

Deze beschrijving kan beperkt blijven tot de habitattypen en/of soorten die door het voorplan beïnvloed worden en vervult zowel een functie voor de toetsing aan het doelbereik als voor de beoordeling van eventuele negatieve effecten.

Beschrijf de mogelijke gevolgen op de in het gebied beschermde habitattypen en soorten, en ga daarbij afzonderlijk in op aanlegfase en het eindbeeld. Houd bij de effectbeschrijving ook rekening met externe werking en cumulatie. Onderbouw de effecten waar mogelijk kwantitatief. De Commissie wijst er op dat effecten sterk afhankelijk kunnen zijn van de periode waarin de aanlegwerkzaamheden plaats vinden. Uit de wetgeving volgt dat een project of

plan alleen doorgang kan vinden als (na mitigatie) de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de ADC-toets met succes wordt doorlopen. Als dit het geval is adviseert de Commissie om in het MER aannemelijk te maken dat deze ADC-toets met succes kan worden doorlopen.

Natuur Netwerk Nederland (NNN)

Beschrijf voor het NNN-gebied de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Onderzoek – ook ten behoeve van het doelbereik – welke gevolgen het initiatief voor deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Voor het NNN geldt volgens de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) een 'nee-tenzij' regime. Geef in het geval van negatieve effecten op het NNN aan hoe het 'nee-tenzij' regime provinciaal is uitgewerkt en of het voor-nemen hierin past.

Soortenbescherming

Beschrijf welke door de Wet Natuurbescherming¹⁰ beschermde soorten in het studiegebied voorkomen. Beoordeel of het voornemen kan leiden tot overtreding van de algemene verbodsbepalingen in de Wet Natuurbescherming, en of eventuele overtreding afbreuk kan doen aan de regionale of landelijke staat van instandhouding. Houd bij het bepalen van de gevolgen voor deze soorten rekening met de belangrijke sleutelfactoren die de aanwezigheid bepalen. Breng indien relevant mitigerende of compenserende maatregelen in beeld. Geef aan of het voornemen uitgevoerd kan worden in overeenstemming met hoofdstuk 3 ("Soorten") van de Wet Natuurbescherming.

4.5 Bodem

Geef in het MER aan waar en in welke mate verontreinigd sediment of andere verontreiniging in de uiterwaarden aanwezig is, welk deel (waar en welke hoeveelheden) hiervan bij de uitvoering van het voornemen verwijderd wordt, en welk deel achterblijft na herinrichting. Ga ook in op de manier waarop het vrijkomende verontreinigde materiaal verwerkt wordt en ga in op de relatie met het verondiepen van de zandwinplas (Vonkerplas). Houd hierbij nadrukkelijk rekening met het beleid ten aanzien van het verondiepen van diepe plassen en daaraan gekoppeld de problematiek inzake het toepassen van nutriëntenrijk materiaal in de plas. Besteed specifiek aandacht aan de bodemsamenstelling van de toplaag na de geplande maai-veldverlagingen en de situering van de strangen/geulen en de dimensionering ervan. Dit om van daaruit de eventuele effecten voor de hoofdwaterringen (stabiliteit) en de gevolgen voor het grondwatersysteem (waaronder kwel) te kunnen aangeven.

Beschrijf in het MER:

- op welke plaatsen welke hoeveelheden klei en/of zand worden afgegraven;
- om welke hoeveelheden vermarktbaar en niet-vermarktbaar zand en klei het gaat;
- op welke locaties de hoeveelheid vrijkomende niet-vermarktbaar grond wordt geborgen of hergebruikt (bijvoorbeeld voor het verondiepen van de Vonkerplas);

¹⁰ De lijst van beschermde soorten in de Wet Natuurbescherming wijkt af van de lijst die in de Flora- en faunawet gehanteerd werd. Omdat besluitvorming over dit project in 2017 plaatsvindt, dient de lijst van beschermde soorten volgens de Wet Natuurbescherming uitgangspunt te zijn voor de effectbeschrijving.

- ligging, aard en omvang van de potentiële puntbronnen in het plangebied en de manier waarop daarmee wordt omgegaan;
- de gevolgen van de berging van grond in de Vonkerplas voor de grondwaterkwaliteit en -stroming.

4.6 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Beschrijf voor het studiegebied de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Besteed daarbij specifiek aandacht aan:

- landschappelijke en cultuurhistorische (inclusief geomorfologische, aardkundige en archeologische) waarden/elementen/structuren op verschillende schaalniveaus;
- de relaties van het projectgebied met bovenstrooms en benedenstrooms gelegen uiterwaarden (de sequentie van de uiterwaarden);
- specifieke landschappelijke en cultuurhistorische waarden en objecten, zoals Bato's Erf, voormalige overlaat Maas/Waal etc..

Zowel het LESA als de *Cultuurhistorische quickscan*¹¹ kunnen een goede basis vormen voor het in beeld brengen van deze waarden. Betrek daarbij de meest recente inzichten, nieuwe beleidskaders en -kaarten en eventuele nieuwe archeologische vondsten.

Beschrijf hoe deze waarden door het voornemen zullen worden beïnvloed. Maak een inschatting van de bandbreedte aan optredende effecten (minimale – maximale impact). Maak de effecten (zowel de positieve als de negatieve) inzichtelijk aan de hand van visualisaties. Te denken valt aan viewpoints vanaf de dijk en enkele “wandeland door het gebied”. Voer de visualisaties bij voorkeur uit in de vorm van vergelijkingen tussen 'nu' en 'straks' vanaf steeds dezelfde gezichtspunten. Bij ingrepen die naar hun aard en schaal grote en onomkeerbare effecten hebben op hun omgeving, is het van belang de negatieve effecten op bestaande landschappelijke waarden los te beschouwen van eventuele positieve effecten van het voornemen, ook in de samenvatting. Dit omdat anders uit de dan resulterende neutrale of licht negatieve score in de effectbeoordeling ten onrechte de indruk kan ontstaan, dat er geen veranderingen plaatsvinden.

Beschrijf de gevolgen voor archeologische (verwachtings)waarden zowel kwalitatief als kwantitatief (dat wil zeggen: welk percentage van het gebied heeft een hoge, middelhoge of lage verwachtingswaarde).

Geef aan welke mogelijkheden er zijn om de negatieve gevolgen voor landschap en cultuurhistorie (inclusief archeologie) te minimaliseren.

Besteed aandacht aan de toegankelijkheid van het gebied. Geef aan of delen van het gebied af te sluiten zijn of minder toegankelijk gemaakt (kunnen) worden. Geef aan waar gerecreëerd zal worden en waar dit zal worden ontmoedigd en welke vormen van recreatie in welk deel van het plangebied mogelijk zijn (wandelen, fietsen, vissen).

¹¹ Inspirerende sporen van eeuwenlang leven bij de grillige Waal; Cultuurhistorische quickscan van de Waal uiterwaarden bij Wamel, Dreumel en Heerewaarden; wenken voor de water- en natuuropgaven, Ferdinand van Hemmen landschaps-historie, 2013

4.7 Overige beoordelingscriteria

§ 4.2.8 tot en met 4.2.10 van de NRD beschrijven de aanpak voor de effectbeoordeling op de aspecten woon- en leefmilieu, landbouw en hinder in de aanlegfase. Voor de effecten op de landbouw verwacht de Commissie dat vooral effecten van grondwaterstandverhoging relevant kunnen zijn voor de aanwezige fruitteelt. Verder heeft de Commissie geen aanvullende aanbevelingen voor deze aspecten.

5. Overige aspecten

Leemten in milieu informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking van de alternatieven/varianten en bij de toetsing daarvan aan (project-) doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.¹² Geef daarvoor in het MER inzicht in:

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, d.w.z. het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenario's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven/varianten, en daarmee voor de vergelijking daartussen;
- op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.

Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven/varianten. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

¹² Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

De *samenvatting* is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven/varianten, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven/varianten en de argumenten voor de selectie van de voorkeursvariant.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat, mede namens Provincie Gelderland en Staatsbosbeheer

Bevoegd gezag: Provincie Gelderland (coördinerend)

Besluit: Vaststellen van een provinciaal inpassingsplan; verlenen van diverse vergunningen

Categorie Besluit m.e.r.: C16.1, D9, D27; plan-m.e.r. vanwege kaderstelling en Passende beoordeling

Activiteit: Rijkswaterstaat, Provincie Gelderland en Staatsbosbeheer willen in de uiterwaarden van de Waal bij Wamel, Dreumel en Heerewaarden natuurwaarden realiseren. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water, Natura 2000, het Gelders Natuur Netwerk en de Nadere Uitwerking Rivierengebied. Voor het project is onder andere ontgronding nodig om het maaiveld te verlagen en een nevengeul aan te leggen. Voor de besluitvorming (in de vorm van een provinciaal inpassingsplan of bestemmingsplannen) wordt de m.e.r.-procedure doorlopen.

Bijzonderheden: Op dit moment wordt er van uit gegaan dat de ruimtelijke besluitvorming zal plaatsvinden in een provinciaal inpassingsplan. De Provincie Gelderland is daarom het coördinerend bevoegd gezag voor de m.e.r.-procedure. Als gedurende de procedure alsnog gekozen voor bestemmingsplanprocedures, zullen de gemeentes Maasdriel en West Maas en Waal eveneens de rol van bevoegd gezag krijgen.

Procedurele gegevens:

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 2 februari 2017

Aankondiging start procedure: 27 februari 2017

Ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 1 maart 2017 t/m 11 april 2017

Advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 21 april 2017

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. dr. F.H. Everts

dhr. ir. J.J. de Graeff (voorzitter)

dhr. ing. J.M. van der Grift

dhr. drs. P.J. Jongejans (secretaris)

dhr. ir. R. Speets

mw. drs. N.F.H.H. Vossen

dhr. drs. F. Wijnants

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De informatie die ze van het bevoegde gezag heeft ontvangen, vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie overlegd met het bevoegd gezag, de initiatiefnemer en zijn adviseurs. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie vindt u op onze website,

op de pagina *Wat doet de Commissie* in het hoofdstuk Advisering. (www.commissiener.nl/advisering/watbiedtdecommissie).

Betrokken documenten:

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [3184](#) in te vullen in het zoekvak.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

